

2. Кодекс адміністративного судочинства України від 06 липня 2005 № 2747-IV (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2020 Ст. 446.

3. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402- VIII. (зі змінами і допов.) *Відомості Верховної Ради України*. 2020, № 2, ст. 5.

ПРОБЛЕМАТИКА ВИЗНАЧЕННЯ ДЖЕРЕЛ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Тарасенко С. Г.

студентка юридичного факультету

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

м. Дніпро, Україна

Науковий керівник: Припутень Д. С.

доктор юридичних наук, професор,

професор кафедри загальноправових дисциплін

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

м. Дніпро, Україна

В Україні регулярно відбуваються зміни у сфері судочинства. Відповідні зміни торкнулися й проблематики визначення ролі джерел адміністративного-процесуального права, їх класифікації та особливостей. Двигунами змін стали такі події як глобалізація, інтернаціоналізація права, уніфікація чинного законодавства із законодавством ЄС.

Зазначене призвело до того, що раніше, під джерелами права в адміністративному судочинстві розуміли сукупність нормативно-правового матеріалу, який регулює діяльність адміністративних судів. В широкому сенсі, джерела права ототожнювалися з нормативно-правовими актами, звужуючи сенс «джерел права» до джерел законодавства. З моменту вступу України до Ради Європи, такий підхід втратив свій сенс. На сьогодні, перелік джерел адміністративного судочинства поповнився міжнародними договорами, а також судовою практикою, яка раніше й зовсім не визнавалася джерелом права. З внесенням відповідних змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та прийняттям нової редакції КАС України, судова практика, судовий прецедент та судові рішення стали повноцінними джерелами права в рамках адміністративного судочинства [1, с. 358].

Наразі серед процесуалістів все дедалі частіше постає питання щодо систематизації джерел адміністративного судочинства, а також щодо дефініції «джерел адміністративного судочинства». Серед представників радянських шкіл права сформувалася така точка зору: джерела адміністративного судочинства – правові форми закріплення адміністративних процесуальних норм, які покликані регулювати суспільні відносини, що виникають з приводу розпорядчої діяльності державних органів. Це трактування серед процесуалістів дістало назву нормативістський підхід. Тобто, суб'єкти владних повноважень здійснюють певну розпорядчу діяльність на підставі чинного законодавства, результати діяльності останніх у сукупності й становлять систему джерел адміністративного судочинства.

У науковій літературі зустрічаються різні підходи до розуміння поняття та сутності джерел адміністративного-процесуального права [3, с. 183]:

- 1) як форми виразу права у його формальному розумінні;
- 2) як сукупність взаємопов'язаних та взаємообумовлених конституційних, законодавчих, підзаконних та локальних нормативно-правових актів, що є зовнішньою волею народу і політики держави;
- 3) як те, чим керується практика у вирішенні юридичних справ або як способи закріплення та існування норм права;
- 4) як сукупність усіх форм юридичного закріплення та організаційного забезпечення інформації про загальнообов'язкові правила поведінки (юридичні норми у сукупності їх взаємозв'язків (генетичних, структурних і функціональних), через які об'єктивуються нормативні приписи галузі права, нормативні складові національної або регіональної правової системи чи міжнародного правопорядку. Зазначимо, що цей підхід є більш ґрунтовним, адже враховуються особливості правової категорії «джерела адміністративного судочинства».

Аналізуючи точку зору представників радянських шкіл, можна дійти висновку, що до системи джерел адміністративного судочинства в такому аспекті відносили: Конституцію, закони і постанови Верховної Ради Союзу РСР, союзних і автономних республік, укази і постанови Президій Верховних Рад, спільні постанови ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР, накази та інструкції міністерств і відомств, рішення і розпорядження місцевих рад і їх виконавчих органів [2, с. 144]. На практиці, розвиток наукових доробок стосовно джерельної бази адміністративного судочинства зводився до правотворчої діяльності. На підставі цього, більшість наукових праць були побудовані таким чином, що визнавали єдиним джерелом адміністративного права – узгоджену систему нормативно-правових актів.

Зауважимо, що в адміністративному судочинстві сформувалися й інші концепції щодо розуміння поняття «джерела адміністративного судочинства». Згодом, подібне трактування дістало неабияку підтримку серед іменитих процесуалістів. В рамках цього підходу, джерельна база адміністративного судочинства складалася з таких аспектів [2, с. 145]:

1. Право законодавця, тобто сукупність нормативних актів, які складаються з чітко визначених правових приписів.

2. Звичаєве право, яке сформувалося під впливом суспільної поведінки. Окремі положення звичаєвого права набули загальнообов'язкового значення, їх дотримання контролюється органами державної влади.

Незважаючи на те, що запропонована концепція повністю відрізняється від нормативістського підходу, прихильники концепції не виключають, що основним джерелом права в адміністративному судочинстві є система законодавства. Тобто, нормативістський підхід все ж таки став основою формування подальших наукових обґрунтувань з приводу джерельної бази адміністративного судочинства.

Джерелом права в адміністративному-процесуальному праві в об'єктивному розумінні є саме суспільство, а також культурний, соціальний розвиток; сукупність певних умов, які обумовлюють виникнення та затвердження норм прав. Щодо, ідеологічного підходу, то джерело права ототожнюється із правосвідомістю громадян, яка пов'язана з природним правом, менталітетом та рівнем правової культури. Зазначені правові явища вважаються специфічним джерелом права, адже сформувалися на ідейному рівні та охоплюють певні погляди, теорії та ідеї, що характеризують ставлення людини до права та правових феноменів, що діють у суспільстві.

Необхідність вивчення змісту системи джерел права в адміністративному судочинстві також посилюється й тим, що [4, с. 28]:

– по-перше, євроінтеграційні процеси в правовій системі України визначили міри змін і наближення однієї із складових правової системи – системи джерел права в адміністративному судочинстві;

– по-друге, Україна визнала ратифіковані Верховною Радою міжнародні договори частиною національного законодавства. У зв'язку з цим, частина міжнародних договорів стала використовуватися в якості джерела адміністративного судочинства;

– по-третє, поширилася дія прецедентів, а саме рішень ЄСПЛ, Конституційного Суду України. Окрім того, з внесенням змін до КАС України та прийняттям нової редакції КАС України, змінилося ставлення до судового прецеденту як джерела права, його юридичне значення стало більш вагомим. Рішення ВС стали враховуватися при формулюванні тих чи інших правових позицій.

Отже, в контексті зазначеного, аналіз правової природи, сутності та системи джерел адміністративного-процесуального права є важливим для здійснення правосуддя судовою гілкою влади при вирішенні публічно-правових спорів, в яких стороною виступає суб'єкт владних повноважень та особа, чії права та законні інтереси були порушені. Незважаючи на утвердження в юриспруденції підходів, що під системою джерел права адміністративного-процесуального права є сукупність нормативно-правових актів, слід зазначити, що євроінтеграційні процеси призвели до виокремлення нових ідей щодо системи джерел права, це твердження стосується джерел права в рамках адміністративного судочинства.

Література:

1. Бедрій М.М. Правовий звичай у сучасній правовій системі України. *Юридичні науки*. 2017. Випуск 7 (47). С. 357–363.
2. Джафарова М. Загальна характеристика заходів процесуального примусу, які застосовуються в адміністративному судочинстві. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 3. С. 143–147.
3. Ільков В. В. Властивості джерел права в адміністративному судочинстві. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 6. С. 182–184.
4. Сеньків О.І. Сутність та поняття адміністративного судочинства в рамках сучасної парадигми адміністративного права. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Вип. 38 (2). С. 27–31.